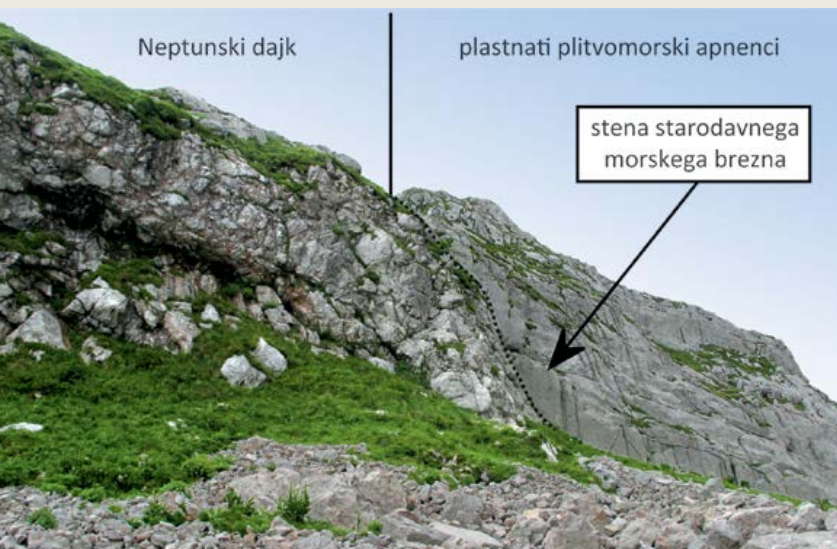

Neptunov kamniti podpis

U dolini pod Peski

Tokrat bomo opisali nenavadne kamnine, ki jih geologi slikovito imenujemo neptunski dajki. Najdemo jih na več lokacijah po Julijskih Alpah, čudoviti so predvsem v dolini pod Peski, med Jezerom v Lužnici in Batognico v Krnskem pogorju. Izraz dajk uporabljamo za kamnine, pri katerih mlajše kamnine zapolnjujejo razpoke v starejših kamninah, s tem da so razpoke običajno orientirane prečno na plastnatost starejših kamnin. Lahko jih zapolnjujejo lave, ki prihajajo iz Zemljine notranjosti, ali pa sedimenti, ki so bili v njih sprani s takratnega morskega dna. Zadnji tip po rimskemu bogu morja Neptunu imenujemo neptunski dajki.

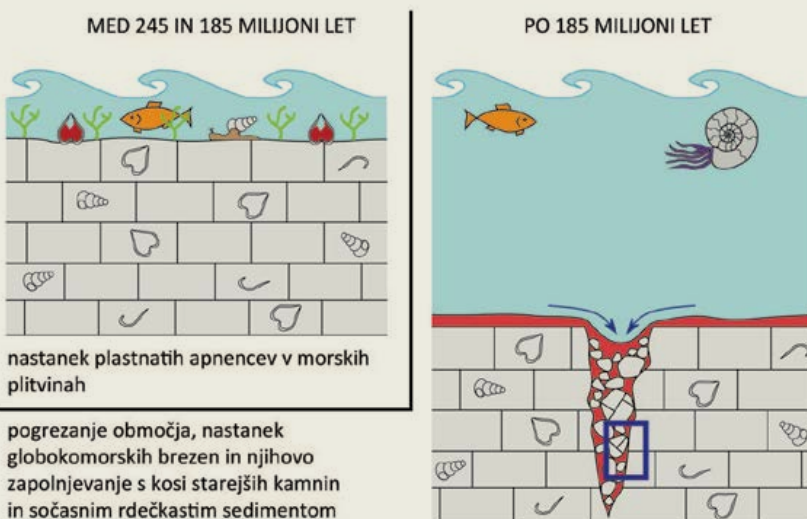

Zahodna ostenja v osrednjemu delu doline pod Peski, kjer je lepo vidna razlika med kamninami, ki zapolnjujejo neptunski dajk, in starejšimi plastnatimi kamninami. Foto: Boštjan Rožič

Kje so in kakšni so videti neptunski dajki v dolini pod Peski? Začnejo se že ob vstopu v dolino, pri Jezeru v Lužnici, nato pa sestavljajo dobršen del zahodnih ostenj doline ob poti proti Batognici oziroma Krnu. Že prvi pogled nas opozori na neobičajno, nepravilno, lahko bi rekli tudi bunkasto in pisano površino teh sten. Sestavljajo jih tudi kot hiša veliki bloki svetlih kamnin, ki jih veže rdečkasto obarvano vezivo. Ko se stenam približamo, pod njimi najdemo številne odkrušene kose, iz katerih je razvidno, da je tudi v rdečkastem vezivu veliko manjših kosov raznolikih, večinoma sivih apnencev, vse skupaj pa povezuje zelo drobnozrnat, rahlo lapornat rdečkast apnenec. Takšno kamnino imenujemo blokovna apnenčeva breča.

Kako pa so neptunski dajki nastali? Večina kamnin, ki sestavlja naše Alpe, je nastajala v zelo plitvem in toplen morju v obdobju, ki je trajalo med približno 245 in 185 milijoni let pred sedanostjo. Iz razdrobljenih in občasno tudi celih skeletov morskih organizmov je nastala zelo debela skladovnica povečini plastnatih apnencev. Pred 185 milijoni let pa je zaradi tektonskih procesov to plitvomorsko območje začelo razpadati in se zelo hitro pogrezati oziroma poglobljati. Do takrat nastale kamnine so začele pokati in predvsem na robovih tega območja so se odpirale ozke in dolge razpoke, nekakšna podmorska brezna. V te globeli so se iz sten krusili različno veliki kosi kamnin, občasno tudi zelo velike skale. Sočasno je bil z morskega dna vanje naplavljen droben sediment, ki je zapolnil vmesni prostor med posameznimi kosi in bloki kamnin. Ker so bile pritalne morske vode bogate s kisikom in železom, kamnina vsebuje precej železovih oksidnih mineralov, ki jo obarvajo rdeče.

Malo više v dolini je lepo vidna gladka navpična stena, ki loči apnenčevno brečo neptunskega dajka od starejših plastnatih apnencev. To je dejansko stena starodavnega podmorskega brezna, ki jo je danes razgalila erozija. Podobne neptunske dajke lahko opazujemo tudi na sedlu med Krnom in Batognico, na Kaninskih podih, Mangartskem sedlu in tudi drugod po Julijskih Alpah. ●

Nastanek neptunskih dajkov: modri kvadrat označuje del, ki ga vidimo v dolini pod Peski. Skica: Boštjan Rožič